

وقایع اسرائیلیه به بررسی یارانه‌ها
در اقتصاد رژیم عبری می‌پردازد

یارانه‌ها را

کی می‌ریزند؟

سید علی مدد زیدی

پرداخت یارانه، در دولت‌های مختلف یکی از راه‌های مقابله با بحران‌های اقتصادی و حمایت از اقشار ضعیف در مقابل شکاف طبقاتی و مشکلات اقتصادی است. رژیم عبری نیز از این قاعده مستثنی نیست و بنا بر شرایط در مقاطع مختلف زمانی و اقتصادی، مجبور به پرداخت انواع و اقسام یارانه‌های نقدی و غیرنقدی شده. صفحه اقتصادی این هفته وقایع در پی این است که ضمن یک بررسی تاریخی حول پرداخت یارانه و بحران اقتصادی دهه هشتاد و نود، چند مورد از یارانه‌های نقدی را که توسط رژیم در حال حاضر پرداخت می‌شود، مورد بررسی قرار بدهد و واکاوی باقی موارد را به دلیل جلوگیری از تورم بیش از اندازه مطلب، به مجال دیگری واگذار کند.

تاریخچه

سیستم یارانه‌ای اسرائیل در ابتدای تأسیس این رژیم نکتب در سال ۱۹۴۸ به شدت تحت کنترل دولت بود. در دهه‌های ۱۹۴۰ و ۱۹۵۰، به دلیل ورود مهاجران زیاد و بحران‌های اقتصادی، دولت از یارانه‌ها برای تأمین نیازهای اساسی مردم مانند غذا، مسکن و خدمات بهداشتی استفاده می‌کرد. با گذشت زمان و تغییرات اقتصادی، به ویژه در دهه ۸۰ و ۹۰ میلادی، رژیم اصلاحاتی در این نظام انجام داد و تلاش کرد که یارانه‌ها هدفمندتر و کارآمدتر توزیع شوند. اصلاحاتی که شامل کاهش یارانه‌های عمومی و خصوصی سازی صنایع می‌شد.

بحران

در اوایل دهه ۱۹۸۰، رژیم اسرائیل با بحران توری شدید مواجه بود. در سال ۱۹۸۴، نرخ تورم در اسرائیل به ۴۵ درصد رسید که یکی از بالاترین نرخ‌های تورم در جهان بود. این تورم بالا، فشار زیادی بر اقتصاد و قدرت خرید مردم وارد کرده و حکومت را مجبور به اجرای سیاست‌های انقباضی و کاهش یارانه‌ها کرد. برای مقابله با این بحران، رژیم اسرائیل در سال ۱۹۸۵ برنامه‌ای موسوم به برنامه ثبات اقتصادی را اجرا کرد که شامل کاهش گسترده یارانه‌ها و اقدامات سختگیرانه در راستای خصوصی سازی صنایع دولتی می‌شد. این برنامه باعث کاهش قابل توجهی در هزینه‌های دولتی و کاهش کسری بودجه شد. در این راستا، نرخ تورم به ۱۸ درصد در سال ۱۹۸۶ کاهش یافت، اما هزینه‌های اجتماعی و فشار اقتصادی بر اقشار کم درآمد افزایش پیدا کرد.

یارانه نقدی

در رژیم صهیونیستی، اقشار مختلفی ذیل عناوین گوناگونی مشمول دریافت یارانه نقدی از دولت می‌شوند، مثل والدین شاغل، سالمندان، کارگران کم درآمد، خانواده‌های پرجمعیت، معلولان و اقشار مذهبی.

مهدکودک

در چرخه زندگی مدرن و در طبقات متوسط و متوسط به پایین طبیعتاً زن و شوهر برای چرخاندن چرخ زندگی هر دو باید شاغل باشند تا بتوانند حداقل‌های رفاه را برای زندگی‌شان به ارمغان بیاورند. اما سؤال اینجاست که در چنین وضعی، بر فرض اگر چراغ خانه این زوج دنیای مدرن روشن بشود، هزینه‌های تربیت و رشد این بچه چگونه باید تأمین بشود؟ اصلاً در جامعه‌ای که هر دو نفر از والدین مشغول به کارند، چه کسی باید از این بچه

مراقبت بکند؟ جواب ساده است، مهدکودک و خب مشکل بعدی هزینه این جواب ساده است.

یکی از یارانه‌هایی که در رژیم عبری به جامعه تزریق می‌شود، یارانه به مهدکودک‌هاست. در سرزمین‌های اشغالی مهدکودک‌های دولتی شامل این طرح می‌شوند و در آن سوی ماجرا افرادی که شرایط این طرح را دارند، می‌توانند با هزینه ناآلت‌تری فرزندانشان را به این مهدکودک‌ها بفرستند. شرط دریافت این یارانه هم ساده است، اگر زن و شوهر هر دو شاغل یا دانشجو باشند می‌توانند از این یارانه استفاده کنند و میزان بهره‌مندی هم بنا بر درآمد و تعداد جمعیت خانواده متغیر است. به عنوان مثال، یک خانواده خریدی با درآمد کم و تعداد فرزندان زیاد، ممکن است ماهانه حدود ۲,۳۰۰ شیکل یارانه بابت این موضوع دریافت کند، در حالی که یک خانواده یهودی غیر خریدی یا عرب با درآمد متوسط، ممکن است حدود ۱,۵۰۰ تا ۱,۶۰۰ شیکل یارانه دریافت کند.

یکی از چالش‌های اصلی در سیستم یارانه مهدکودک‌ها کمبود مهدکودک‌های تحت نظارت دولت در برخی مناطق است. به دلیل این کمبود، بسیاری از خانواده‌ها نمی‌توانند از یارانه دولتی بهره‌مند شوند و مجبور به استفاده از مهدکودک‌های خصوصی یا نگهداری از کودکان در خانه می‌شوند. این موضوع به ویژه در مناطق عرب نشین و برخی مناطق حاشیه‌ای بیشتر دیده می‌شود و طبیعتاً این موضوع و موارد دیگر مثل استفاده دانشجویان دینی خریدی از این طرح، به صورت مضاعف شکاف طبقاتی و هویتی در رژیم را تشدید می‌کند. در سال ۲۰۲۲ میلادی تنها حدود ۲۵ درصد از کودکان زیر ۳ سال در مهدکودک‌های تحت نظارت دولت ثبت نام کرده و بقیه کودکان یا در مهدکودک‌های خصوصی ثبت نام کرده‌اند یا در خانه از آن‌ها نگهداری شده است.

توزیع

یهودیان غیر خریدی

حدود ۲۸ درصد از خانواده‌های یهودی غیر خریدی واجد شرایط دریافت یارانه‌اند. این خانواده‌ها معمولاً دارای درآمد متوسط و تعداد فرزندان کمتری هستند و در بسیاری از این خانواده‌ها، هر دو والدین معمولاً مشغول به کارند. این افراد معمولاً ماهانه حدود ۱,۵۰۰ شیکل یارانه دریافت می‌کنند.

خریدی‌ها (یهودیان ارتدوکس)

حدود ۷۰ درصد از خانواده‌های خریدی واجد شرایط دریافت یارانه‌اند و این درصد بالا به خاطر این است که اکثریت مردان خریدی خودشان را دانشجوی دینی معرفی می‌کنند و با همین ترفند در بلندمدت ذیل شرایط بهره‌مندی از این طرح فاکتور می‌شوند. خانواده‌های خریدی معمولاً دارای درآمد کم و تعداد فرزندان زیاد هستند. در بسیاری از این خانواده‌ها، پدر در مؤسسات و مدارس دینی تحصیل می‌کند و مادر شاغل است. همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد تحصیل پدر در مؤسسات توراتی به عنوان شرط اشتغال یا تحصیل برای دریافت یارانه محسوب می‌شود. این خانواده‌ها معمولاً ماهانه حدود ۲,۳۰۰ شیکل یارانه دریافت می‌کنند که بیشترین میزان یارانه در بین گروه‌های مختلف است.

اعراب

حدود ۲۶ درصد از خانواده‌های عرب واجد شرایط دریافت یارانه هستند. اما به نسبت باقی گروه‌ها به دلیل شرایط جغرافیایی و... درصد کاربران این طرح کمترین رقم واجدان است. خانواده‌های عرب مانند خریدی‌ها معمولاً دارای درآمد کمتری نسبت به باقی اقشارند اما تعداد فرزندان آن‌ها کمتر از خانواده‌های خریدی است. در بسیاری از این خانواده‌ها، هر دو

در دهه‌های ابتدایی تأسیس رژیم، باید تمام شرایط اقتصادی برای حضور مردم در این سرزمین اشغال شده فراهم می‌شد و این گزاره برابر بود با پرداخت بی‌حد و حصر یارانه در حوزه‌های گوناگون و این سیل یارانه همانا و بحران اقتصادی دهه هشتاد و نود همانا

والدین شاغلند. البته که در نگاه کلی نرخ اشتغال زنان عرب نسبت به زنان یهودی پایین‌تر است. این خانواده‌ها معمولاً ماهانه حدود ۱۶۰۰ شیکل یارانه دریافت می‌کنند.

سالمندان

در سرزمین‌های اشغالی چهار نوع طرح برای پرداخت یارانه به سالمندان در نظر گرفته شده است اولین نوع، همان مستمری بازنشستگی خودمان است. این مستمری به سالمندانی پرداخت می‌شود که به سن بازنشستگی رسیده‌اند (معمولاً ۶۷ سال برای مردان و ۶۲ سال برای زنان). نوع دوم مستمری تکمیلی است که به سالمندانی تعلق می‌گیرد که درآمدشان زیر حد استاندارد است. یارانه مسکن هم برای این قشر در نظر گرفته شده و آخرین نوع یارانه مراقبت‌های بهداشتی است که به سالمندانی تعلق می‌گیرد که برای تأمین شرایط بهداشتی استاندارد دچار مشکلند و یا اینکه به یک شرایط ویژه بهداشتی نیاز دارند. برای دریافت این طرح‌ها شخص سالمند باید واجد شرایط مختلفی باشد. فرد باید به سن بازنشستگی رسیده باشد (معمولاً ۶۷ سال برای مردان و ۶۲ سال برای زنان). درآمد فرد باید زیر حد مشخص شده باشد. این حد بر اساس وضعیت تأهل و تعداد افراد تحت تکفل تعیین می‌شود و در آخر فرد باید حداقل ۱۰ سال در سرزمین‌های اشغالی اقامت داشته باشد.

توزیع

یهودیان غیر خریدی

حدود ۶۰ درصد از سالمندان یهودی غیر خریدی واجد شرایط دریافت یارانه‌اند. این گروه معمولاً دارای درآمد متوسط و دسترسی به خدمات بهداشتی و رفاهی هستند و معمولاً ماهانه حدود ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰ شیکل یارانه دریافت می‌کنند.

خریدی‌ها

حدود ۸۰ درصد از سالمندان خریدی واجد شرایط دریافت یارانه‌اند. معمولاً دارای درآمد کم و تعداد افراد تحت تکفل زیادی هستند. بسیاری از سالمندان خریدی به دلیل سبک زندگی مذهبی، کمتر در بازار کار فعال بوده‌اند. این گروه معمولاً ماهانه حدود ۲۵۰۰ تا ۳۵۰۰ شیکل یارانه دریافت می‌کنند.

اعراب

حدود ۵۰ درصد از سالمندان عرب واجد شرایط دریافت یارانه‌اند. این گروه معمولاً درآمد کمی دارند و دسترسی‌شان به خدمات بهداشتی و رفاهی محدود است. بسیاری از سالمندان عرب در مناطق محروم زندگی می‌کنند. این گروه معمولاً ماهانه حدود ۱۵۰۰ تا ۲۵۰۰ شیکل یارانه دریافت می‌کنند.

مهاجران

مهاجرانی که برای اولین بار در سرزمین‌های اشغالی قدم می‌گذارند، از یارانه‌های مختلفی بهره‌مند می‌شوند مثل یارانه مالی اولیه، مسکن، آموزش، اشتغال و بهداشت که افراد مختلف بنا بر شرایط مختلف مثل سن، درآمد و... می‌توانند از این طرح‌ها بهره‌مند شوند. برخلاف دو مورد قبلی که از مجرای وزارت رفاه اجرامی شد، این یارانه‌ها از طریق وزارت مهاجرت مدیریت می‌شوند. مهاجران جدید عموماً امکان دریافت مبلغی بین ۱۰۰۰ تا ۳۰۰۰ شیکل را به صورت ماهانه دارند که این رقم با توجه به تأهل، تعداد فرزند و... متغیر است. در سال ۲۰۲۲ میلادی حدود ۳۰ هزار نفر از مهاجران توانستند از این سیستم استفاده کنند که از بین این ۳۰ هزار نفر، ۱۵ هزار نفر از اروپای شرقی، ۱۰ هزار نفر اروپای غربی و ۵ هزار نفر از تیوپوی بودند.